

PROIECTUL ARCHAEODROM ÎN CONTEXTUL ARHEOLOGIEI EXPERIMENTALE DIN ROMÂNIA

Cătălin LAZĂR *

Abstract: *This paper presents a synthesis of the Archaeodrom Project in the context of Romanian contemporary experimental archaeology. This project represents an original interdisciplinary approach applied to one of the key periods of Romanian prehistory – the Eneolithic (ca. 5000-3700 B.C.). Due especially to the lack of complementary sources of information (written sources, oral information, direct observations), research into all material and spiritual aspects of Neolithic life presents a greater challenge compared with other historical times (e.g. the Greek-Roman epoch, the Byzantine period, the middle-age). Only data obtained through archaeological excavations can help, in a limited way, understanding these prehistoric communities and their material creations. For that reason the project proposes an interdisciplinary approach to the Romanian Neolithic that integrates knowledge gained from contemporary archaeological discoveries with experimental archaeology studies and will allow a scientific validation of the existing theories and concepts.*

Rezumat: *Articolul de față își propune să prezinte importanța proiectului Archaeodrom în contextul actual al arheologiei experimentale din România. Proiectul respectiv reprezintă o abordare originală, din perspectivă interdisciplinară, a uneia dintre perioadele cheie ale istoriei României – eneoliticul (cca. 5000-3700 BC). Studiarea societății eneolitice, cu toate aspectele sale materiale și spirituale, reprezintă o provocare mai mare, comparativ cu alte perioade cronologice (de exemplu epoca greco-romană, perioada bizantină, evul mediu etc.) sau cazuri etnografice, mai ales datorită lipsei surselor complementare de informație (izvoare scrise, informații orale, observații directe). În aceste condiții, datele oferite de săpătura arheologică rămân singurele ce ne pot ajuta în înțelegerea acestor comunități preistorice și a creațiilor lor materiale. Însă și ele sunt limitative. Tocmai de aceea proiectul respectiv propune o abordare interdisciplinară a perioadei eneolitice din România, care să ne ofere background-ul informațional referitor la descoperirile arheologice concrete, dublate de studiile de arheologie experimentală, iar ele să ne permită testarea diferitelor ipoteze legate de acestea.*

Keywords: *Eneolithic; Romania; Experimental Archaeology.*

Cuvinte cheie: *Eneolitic; România; Arheologie Experimentală.*

Introducere

Reconstituirea trecutului a exercitat întotdeauna o atracție specială pentru arheologi și nu numai. Din această perspectivă, descoperirile arheologice preistorice reprezintă o provocare majoră comparativ cu alte perioade cronologice (antichitate, ev mediu etc.), mai ales datorită lipsei surselor complementare de informație (izvoare scrise, informații orale, inscripții etc.). În aceste condiții, datele oferite de săpătura arheologică (stratigrafie, complexe, structuri, artefacte, ecofacte etc.) rămân singurele ce ne pot ajuta în înțelegerea acestor comunități preistorice și a creațiilor lor materiale. Însă, din păcate, inclusiv acestea sunt limitative, fiind departe de a cuprinde toate informațiile necesare înțelegerii complete a populațiilor respective. Pe de altă parte, procesul de cercetare arheologică este unul extrem de complex, dar, în același timp are un caracter ireversibil. Tocmai de aceea, respectivul demers implică o săpătură (cercetare) bazată pe o metodologie de lucru adecvată și o acuratețe maximă de înregistrare a datelor din teren, dublate de un set de analize interdisciplinare multiple, care să completeze spectrul informațional al respectivei cercetări. De asemenea, cercetarea arheologică pe mai multe paliere de analiză, în funcție de problematicile abordate (structuri și complexe arheologice, date stratigrafice și topografice, artefacte, ecofacte etc.). Dacă pentru acestea, unele metode, precum studiile tipologico-tehnologice (mai ales în cazul artefactelor) rezolvă anumite probleme și răspund la anumite întrebări generate de procesul de cercetare, în schimb din perspectivă interpretativă lucrurile sunt mai complicate. Astfel, cel puțin pentru preistorie arheologul are o libertate destul de mare de teoretizare și interpretare, care, nu de puține ori, poate conduce la exagerări și speculații nerealiste,

* Muzeul Național de Istorie a României, Calea Victoriei, nr. 12, sect. 3, 030026, București, România; lazarc@arheologie.ro

care, inerent, conduc la deformarea realităților din trecut.

Pe fondul acestor aspecte, dar și a celor menționate anterior (absența pentru preistorie a surselor de informații complementare), se poate face apel la arheologia experimentală, cel puțin pentru elucidarea unora dintre aspectele 'invizibile' din cadrul cercetărilor arheologice, pe care nici săpătura de bună calitate, nici analizele interdisciplinare multiple nu le pot releva (de exemplu procesul de construcție a unei case sau lanțul tehnologic de realizare a anumitor categorii de artefacte etc.).

Arheologia experimentală, în ciuda naturii sale aparent 'imitative', are ca scop principal verificarea tehnicilor, procedurilor și proceselor ce stau la obținerea anumitor obiecte sau structuri construite, iar ulterior să evalueze teoriile și ipotezele bazate pe datele arheologice (Asher 1961; Reynolds 1999; Mathieu 2002; Cavulli și Gheorghiu 2008), ceea ce îi conferă posibilitatea de contribuții la cunoașterea și înțelegerea trecutului (Lazăr *et al.* 2012). Astfel, pe lângă numeroasele date de natură tehnică ce completează informațiile arheologice, arheologia experimentală implică și 'învățarea prin practică' (Shea *et al.* 2002: 60), ceea ce ajută la procesul de interpretare al situațiilor și artefactelor arheologice, dar, în același timp, conduce la o serie de experiențe personale (de natură senzorială și emoțională), ceea ce îl aduce pe arheolog mai aproape de subiectul studiat (Gheorghiu 2008b: 168, 174-5).

În aceste circumstanțe arheologia experimentală devine un instrument de cercetare important și indispensabil pentru studiul arheologic contemporan, mai ales în cazul comunităților preistorice, ce are potențialul de a completa diverse elemente lipsă din marele 'puzzle' ce îl reprezintă trecutul îndepărtat.

Arheologia experimentală în România

Din nefericire, dezvoltarea acestei direcții de cercetare în cadrul comunității arheologice din țara noastră nu are o istorie prea îndelungată, o anumită coerență în evoluția sa fiind înregistrată începând cu ultimul deceniu al secolului al XX-lea.

Această situație se datorează în principal modului în care s-a născut și dezvoltat școala arheologică din România. Aceasta a apărut ca o prelungire organică a istoriei, în demersul de legitimare a statului național și de căutare a originilor poporului român, cadrul optim pentru implementarea principiilor de studiu ale școlii cultural-istorice (Popovici 2000; Anghelinu 2003; 2006; Dragoman și Oanță-Marghitu 2006). Abordarea tradițională, cultural-istorică, bazată pe o filozofie de cercetare pozitivistă și empiristă, ale cărei concepte și demersuri interpretative sunt preluate din câmpul istoriei (Anghelinu 2006: 17-18), va transforma arheologia în perioada comunistă într-un fel de 'știință auxiliară' a istoriei, ea devenind un instrument de propagandă a discursului național și contribuie, în spiritul ideologiei trasate/ impuse de către Partidul Comunist Român, la edificarea societății socialiste din România (Dragoman și Oanță-Marghitu 2006: 64-5).

Acest cadru contextual, circumstanțial și cauzal deosebit de complex, dar mai ales lipsa totală de apropiere față de disciplinele antropologice¹, au influențat în mod negativ dezvoltarea și evoluția arheologiei românești. De aici rezultă absența aproape totală în cadrul arheologiei din România a unor direcții de cercetare sistematice și coerente, a unei viziuni globale privind obiectivele, evoluția și prioritățile disciplinei sau a unor specializări concrete pe anumite subiecte (de exemplu arheologia funerară, geoarheologie, bioarheologie etc.), arheologul fiind un 'specialist' atotcunoscător și omnipotent (un fel de 'enciclopedist'), ce se pricepea la toate și rezolvă totul de unul singur².

Pe acest fond nefavorabil, există un exemplu timid de aplicare a arheologiei experimentale³, în anul 1985, în situl de la Poduri. Proiectul respectiv, inițiat de către Dan Monah, cu sprijinul autorităților locale și a altor specialiști (Alexandra Bolomey, Adrian Muraru și Alexe Bujor), a vizat reconstituirea unei locuințe cucuteniene ('Casa Piticilor'), dar, tangențial, au fost atinse și alte aspecte experimentale (de exemplu realizarea unui topor similar celor cucuteniene, confecționat dintr-o rocă locală) (Monah *et al.* 2003: 65-7; 2004: 48-52). Din păcate, impactul respectivului experiment în rândul *colegilor de breaslă* a fost minim, acesta fiind publicat la aproape 20 de ani după desfășurarea sa.

După 1990 se observă o deschidere a arheologiei din România către alte direcții de cercetare din cadrul disciplinei, pe fondul deschiderii granițelor și a contactului dintre specialiștii din România cu cei din Europa Occidentală și Statele Unite ale Americii, dar și a demarării unor proiecte internaționale de cercetare pe teritoriul țării noastre. Printre acestea își găsește locul și arheologia experimentală, fără însă a se bucura de o popularitate prea mare (cel puțin în ultimul deceniu al secolului al XX-lea), cu toate că utilizarea metodelor sale sunt absolut indispensabile cercetării anumitor problematici legate de preistorie.

În schimb, după anul 2000, pe fondul afirmării unor noi generații în cadrul disciplinei arheologice din România, demersurile experimentale încep să fie din ce în ce mai numeroase. Astfel, cele mai multe dintre experimentele arheologice sunt dedicate arhitecturii neo-eneolitice. Majoritatea

acestor proiecte au fost realizate pentru studierea construcțiilor atribuite culturilor Vădastra, Precucuteni, Boian, Gumelnița și Cucuteni, vizându-se reconstituirea tehnicilor de construcție, modul de realizare, materialele utilizate și cantitățile folosite sau modul de incendiere (Gheorghiu 2003; 2005a; 2008a; 2009; Cotiugă și Cotoi 2004; Monah *et al.* 2003; 2004; László și Cotiugă 2008; Cotiugă 2009; Dumitrescu 2011; Lazăr *et al.* 2012). A doua direcție de cercetare experimentală ce s-a bucurat de o atenție sporită din partea arheologilor o constituie domeniul ceramicii. Aceste experimente sunt axate cu precădere pe studiul ceramicii neo-eneolitice și pe reproducerea tehnicilor de manufacturare, modelare și decorare a vaselor sau a modului de ardere a acestora (Anghel 1999; Gheorghiu 2002; 2003; 2005a; Tencariu 2004; 2006; 2011; 2012; Tencariu și Robu 2004; Buzea și Briewig 2010; Cotoi 2012; Dănilă 2014). Pe lângă aceste două componente majore ale arheologiei experimentale din România, mai amintim preocupările legate de reproducerea aspectelor tehnologico-funcționale privind materialele litice (Cotoi și Grasu 2000; Cotiugă și Cotoi 2004; Barbu 2008; Barbu și Barbu 2014), figurinele antropomorfe (Gheorghiu 2005b; 2010), industria materiilor dure animale (Barbu 2012; Mărgărit *et al.* 2014; Mihai și Provenzano 2014), pintandere (Gheorghiu și Skeates 2008), fibre vegetale (Mazăre *et al.* 2012), structuri de combustie (Tencariu 2004; Buzea *et al.* 2008; Buzea și Briewig 2010), metalurgia fierului (Sima 2013) sau exploatarea sării (Buzea 2012; Tencariu *et al.* 2015).

Majoritatea acestor experimente au reprezentat abordări dedicate exclusiv unor problematici particulare (fie diverse categorii de artefacte, fie anumite structuri construite), toate reprezentând demersuri oarecum izolate în peisajul arheologic din România. La acestea se adaugă lipsa unei organizări, coordonări, finanțări sau viziuni adecvate (eventual la nivel național) a arheologiei experimentale, care, pe de-o parte, să permită structurarea unor obiective și priorități, iar pe de altă parte, să realizeze cuantificarea rezultatelor obținute în diversele proiecte individuale, în așa fel încât acestea să fie accesibile tuturor specialiștilor ce abordează o anumită problemă testată deja experimental⁴. De aici rezultă și caracterul limitativ al acestor experimente⁵, ceea ce nu poate să ofere o imagine de ansamblu asupra unei anumite comunități, perioade sau culturi din România, sub toate aspectele pe care le poate oferi această direcție de cercetare.

Proiectul Archaeodrom

Pe fondul situației arheologie experimentale din România, descrise anterior, în anul 2013 am decis depunerea unui proiect la competiția Parteneriate (PCCA-2013), Proiecte Colaborative de Cercetare Aplicativă, intitulat 'Ecouri ale trecutului reflectate în prezent... O încercare de reconstituire a societății neolitice prin intermediul arheologiei experimentale' (Archaeodrom). Proiectul este coordonat de către Muzeul Național de Istorie a României, în parteneriat cu Facultatea de Geologie și Geofizică din București, precum și cu două firme de arhitectură, în conformitate cu cerințele pachetului de informații al competiției, care stipula explicit obligativitatea existenței unui partener economic în consorțiul viitorului proiect.

Scopul principal al proiectului îl reprezintă aplicarea sistematică a arheologiei experimentale pentru comunitățile eneolitice din mileniul al V-lea î.Hr. (culturile Boian și Gumelnița), pe baza datelor arheologice disponibile și a altor studii interdisciplinare complementare.

Motivația principală a acestui demers l-a constituit numeroasele probleme nerezolvate legate de aceste civilizații preistorice, atât la nivelul cercetării arheologice interdisciplinare, dar și din perspectivă experimentală. De asemenea, se adaugă și necesitatea unei abordări integrate a arheologiei experimentale în România, care să conducă la un contact diferit cu realitățile din trecut, dar și la o viziune alternativă și mai bine documentată asupra acestuia.

Avantajul principal al acestui proiect îl constituie experiența anterioară în alte experimente arheologice a membrilor echipei de implementare⁶, dar și faptul că au lucrat ca o echipă, în intervalul 2010-2013, în cadrul proiectului 'Arhitectură și arheologie experimentală'⁷. Al doilea avantaj îl constituie specializările pluridisciplinare ale specialiștilor implicați în proiect (arheologie, geologie, petrografie, mineralogie, arheoihtologie, malacologie, arheozoologie, carpologie, ceramologie, industria materiilor dure animale, arhitectură, urbanism, etnologie, antropologie), precum și accesul la diverse analize complexe. De asemenea, structura consorțiului are un caracter complementar, vizându-se segmente de studiu, de cercetare sau experimentare diferențiate, privind însă aceeași problemă, astfel încât în final se obține un efect de sinergie. Nu în ultimul rând finanțarea asigurată acestui proiect de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI) constituie o altă oportunitate⁸.

Direcțiile de cercetare experimentală vizate de proiectul Archaeodrom cuprind construcțiile și amenajările interioare sau exterioare asociate acestora, majoritatea categoriilor de obiecte utilizate (unelte, arme, podoabe, plastică, ceramică, obiecte de lut, accesorii vestimentare) pe toate categoriile

de materii prime (silex, roci, materii dure animale, lut, materii vegetale), precum și o serie de activități sau practici ce implicau utilizarea respectivelor obiecte (recoltarea și prelucrarea lutului, lemnului sau a plantelor, extrasul fibrelor vegetale, culesul de moluște, pescuitul, vânătoarea, agricultura, arderile etc.).

Totodată, proiectul în discuție propune și realizarea unui parc științific experimental (de tip archaeodrom), în localitatea Sultana, jud. Călărași, care va urmări reconstituirea unei așezări eneolitice (scara 1:1)⁹. Construcțiile și structurile ce vor fi realizate în cadrul acestui parc, pe baza datelor furnizate de cercetarea arheologică și analizele interdisciplinare, vor permite experimentarea și testarea modului de comportare a tuturor clădirilor și amenajărilor, precum și obținerea de informații suplimentare despre arhitectura preistorică și soluțiile tehnico-constructive adoptate de către comunitățile din trecut. De asemenea, după finalizarea construcțiilor, acestea vor fi testate din perspectiva funcțională, iar mai apoi se va înregistra modul în care ele se degradează, în raport cu factorii naturali și antropici. Nu în ultimul rând, așezarea preistorică experimentală ce va rezulta, va servi drept cadru pentru desfășurarea experimentelor legate de modul de subsistență din perioada eneolitică, dar și ca spațiu pentru diverse activități, producerea și testarea obiectelor experimentale etc.

În final, mai menționăm că acest parc experimental este proiectat pentru a servi drept bază pentru desfășurarea unor experimente arheologice pe termen lung, care să permită aceea abordare sistematică, organizată și integrată a arheologiei experimentale în România, cu implicarea a cât mai multor specialiști din țară sau străinătate.

În loc de concluzii

În aceste circumstanțe, având în vedere cele prezentate anterior, proiectul Archaeodrom are potențialul de a fi pasul necesar spre o nouă etapă de dezvoltare a arheologiei experimentale din țara noastră, care să ofere aceea viziune adecvată pentru sistematizarea și structurarea acestei direcții de cercetare, pe obiective, necesități și priorități clare. Din nefericire, realizarea proiectului Archaeodrom este afectată de către politica de finanțare a proiectelor de cercetare din România, caracterizată, cel puțin din anul 2013, prin diminuarea constantă a bugetelor prognozate anual de către Ministerul Educației și Cercetării Științifice. În condițiile în care cel puțin în ultimii doi ani, Guvernul României afirmă că la nivel național avem de-a face cu un proces de creștere economică accelerată, în paralel cu toate măsurile publice, binecunoscute din massmedia, ce reflectă acest fenomen (reducerea CAS-ului, a TVA-ului la anumite produse etc.), nu ne putem explica situația de față. Dacă avem în vedere că la nivel european, domeniul cercetare, dezvoltare și inovare constituie o prioritate absolută, fapt ce se manifestă prin creșterea fondurilor destinate acestui domeniu, situația din România nu își poate găsi o explicație logică sau acceptabilă.

Mulțumiri

Acest articol a fost realizat prin programul Parteneriate în domenii prioritare — PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 338/2014.

Note

¹ Apropierea arheologiei din România de istorie, o situează pe o poziție diferită față de școlile de arheologie din Europa Occidentală sau Statele Unite ale Americii, unde arheologia reprezintă o disciplină asociată antropologiei.

² Din păcate această viziune nu s-a schimbat foarte mult după 1990, în ciuda cadrului general optim pentru modificarea opticii asupra arheologiei și a deschiderii granițelor țării către Occident. Modelul de analiză pozitivist și sistemul cultural-istoric continuă să fie utilizate, iar caracterul solitar al arheologilor se perpetuează. Astfel, exemplele post-decembriste de existență a unor echipe de cercetare arheologică interdisciplinare sunt foarte puține, iar inițierea acestora s-a datorat în majoritatea cazurilor unor programe de cercetare internaționale.

³ Trebuie totuși precizat că nici în cazul altor țări din zona Balcanică, înainte de prăbușirea 'Cortinei de Fier', utilizarea arheologiei experimentale nu a fost intensă. Astfel, puținele exemple existente datorându-se unor specialiști din afara acestui spațiu (Bankoff și Winter 1979; 1982).

⁴ Menționăm că pe lângă demersurile experimentale citate în text, în România au mai existat și alte demersuri de arheologie experimentală, însă nepublicate. În acest sens amintim doar pe cele legate

de ceramică din cadrul proiectului româno-britanic Southern Romanian Archaeological Project (coordonate de către o echipă de bine cunoscuți ceramologi – Laurens Thissen, Abraham van As și Loe Jacobs), diversele experimente desfășurate de către Centrul de Arheologie Experimentală din Târgoviște sau cele ale Asociației Studenților în Arheologie și Istorie din România (ASAIR) din București.

⁵ Această situație este determinată inerent de limitele metodologice ale arheologiei experimentale, dar și de alte elemente precum: calitatea și corectitudinea datelor arheologice ce stau la baza experimentului, interesul, experiența și cunoștințele (teoretice și practice) ale celor ce desfășoară experimentul, modul de concepere al protocolului de înregistrare a datelor rezultate (inclusiv problematicile particulare și generale urmărite de experiment), fondurile disponibile etc.

⁶ Dintre membrii echipei de proiect cu experiență în domeniul arheologiei experimentale îi amintim doar pe Adrian Bălășescu, Valentin Dumitrașcu, Florin Dumitru, Theodor Ignat, Monica Mărgărit, Vasile Opreș, Valentin Radu și Florin Rădulescu.

⁷ 'Arhitectură și arheologie experimentală' (2010-2013) a reprezentat un proiect de arheologie experimentală, desfășurat pe situl arheologic de la Sultana - Malu Roșu (jud. Călărași), coordonat de către Muzeul Național de Istorie a României, în colaborare cu Asociația Română de Arheologie, Direcția Județeană de Cultură și Patrimoniul Național Călărași, Muzeul Dunării de Jos Călărași, Primăria Comunei Mânăstirea și Universitatea de Arhitectură și Urbanism 'Ion Mincu' București.

⁸ Trebuie precizat că suma inițială propusă pentru finanțare a acestui tip de proiect, în momentul depunerii propunerii la competiția Parteneriate (PCCA-2013), Proiecte Colaborative de Cercetare Aplicativă, a fost diminuată cu 50% în momentul contractării din anul 2014, practică devenită obișnuită sub guvernarea PSD din ultimii ani, aplicată 'democratic' pentru majoritatea proiectelor de cercetare finanțate de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI).

⁹ Precizăm ca în România mai există încercări de realizare ale unor parcuri experimentale, ce cuprind reconstituiri de așezări și construcții pre- sau protoistorice. Amintim doar pe cele de la Cucuteni (Cotiugă și Cotoi 2004), Drăgășani-Olt (Vijulie *et al.* 2014) sau Bragadiru (realizat de către Asociația Studenților în Arheologie și Istorie din România, nepublicat însă).

Bibliografie

- Anghel, D. (1999) 'Experiment privind realizarea unei arderi reducătoare', *Buletinul Cercurilor Științifice Studentești* 5: 167-73.
- Anghelinu, M. (2003) *Evoluția gândirii teoretice în arheologia din România. Concepte și modele aplicate în preistorie*, Târgoviște: Ed. Cetatea de Scaun.
- (2006) 'Spațiul teoretic al pluridisciplinarității în arheologia preistorică din România', în Popovici, D. și Anghelinu, M. (ed.) *Cercetarea Arheologică Pluridisciplinară în România. Trecut, Prezent, Perspective*, pp. 16-24, Târgoviște: Ed. Cetatea de Scaun.
- Asher, R. (1961) 'Experimental Archaeology', *American Anthropologist* 63: 793-816.
- Bankoff, H. A. și Winter, F. A. (1979) 'A house-burning in Serbia', *Archaeology* 32: 8-14.
- (1982) 'The Morava Valley Project in Yugoslavia: Preliminary report, 1977-1980', *Journal of Field Archaeology* 9: 149-65.
- Barbu, M.G. (2008) 'Arheologie experimentală. Confecționarea uneltelor preistorice din piatră cioplită', *Sargetia* XXXV (2007-2008): 47-97.
- (2012) 'Data regarding the experimental manufacture of Roman objects made of domestic herbivores horns', *Annales d'Université Valahia Târgoviște. Section d'Archéologie et d'Histoire* XIV(1): 105-16.
- Barbu, M.G. și Barbu, M.M. (2014) 'Arheologie experimentală. Confecționarea și utilizarea grattoir-ului în preistorie', în Forțiu, C. și Cîntar, A. (ed.) *ArheoVest II₂: In Honorem Gheorghe Lazarovici. Interdisciplinaritate în Arheologie*, pp. 497-511, Szeged: JATEPress Kiadó.
- Buzea, D., Cotruță, M. și Briewig, B. (2008) 'Experimental Archaeology. The construction of a fire installation (hearth) on the model of those discovered at Păuleni Ciuc – Ciomortan 'Dâmbul Cetății', Harghita County', *Acta Terrae Septemcastrensis* VII: 217-32.

- Buzea, D. și Briewig, B. (2010) 'Experimente arheologice realizate la Păuleni Ciuc și Băile Figa în anii 2007-2009', *Memoria Antiquitatis XXV-XXVI (2008-2009)*: 205-46.
- Buzea, D. (2012) 'The exploitation of rock salt with using wooden 'troughs'. An archaeological experiment conducted at Beclean – Băile Figa (Bistrița-Năsăud County, Romania) in 2010', în Cotiugă, V. și Caliniuc, Ș. (ed.) *Interdisciplinarity Research in Archaeology. Proceedings of the First Arheoinvest Congress, 10-11 June 2011, Iași, Romania*, pp. 139-50, British Archaeological Reports, International Series, no. 2433, Oxford: Archaeopress.
- Cavulli, F. și Gheorghiu, D. (2008) 'Looking for A Methodology Burning Wattle and Daub Housing Structures. A Preliminary Report on An Archaeological Experiment', *Journal of Experimental Pyrotechnologies* 1: 37-43.
- Cotiugă, V. și Cotoi, O. (2004) 'Parcul arheologic experimental de la Cucuteni. Perspective în cunoașterea realizării uneltelor și locuințelor cucuteniene prin arheologie experimentală', în Petrescu - Dîmbovița, M. și Văleanu, M.C. (ed.) *Cucuteni - Cetățuie. Monografie arheologică*, pp.337-51, Piatra Neamț: Ed. Constantin Matasă.
- Cotiugă, V. (2009) 'Experimental Archaeology: the Burning of the Chalcolithic Dwellings', în Cotiugă, V., Tencariu, F.A. și Bodi, G. (ed.) *Itenaria in Praehistoria. Studia in Honorem Magistri Nicolae Ursulescu Quinto et Sexagesimo Anno*, pp. 303-42, Iași: Ed. Universității 'Al. I. Cuza'.
- Cotoi, O. și Grasu, C. (2000) *Uneltele din piatră șlefuită din eneoliticul Subcarpaților Moldovei*, Iași.
- Cotoi, O. (2012) 'The Cucutenian painted pottery. An archaeological experiment at Cucuteni (Iași County, Romania)', în Cotiugă, V. și Caliniuc, Ș. (ed.) *Interdisciplinarity Research in Archaeology. Proceedings of the First Arheoinvest Congress, 10-11 June 2011, Iași, Romania*, pp. 151-58, British Archaeological Reports, International Series, no. 2433, Oxford: Archaeopress.
- Dănilă, C. (2014) 'Pictura cu grafit - o abordare experimentală', *Buletinul Muzeului Județean Teleorman* 6: 151-99.
- Dragoman, Al. și Oanță-Marghitu, S. (2006) 'Archaeology in Communism and Post-Communist Romania', *Dacia. Revue d'archeologie et d'histoire ancienne, Nouvelle Serie* L: 57-76.
- Dumitrescu, R. (2011) 'Construite pentru a arde/ 'Build to burn': 'note de jurnal' despre o încercare de arheologie experimentală', *Studii de Preistorie* 8: 235-50.
- Gheorghiu, D. (2002) 'Fire and air draught: Experimenting the Chalcolithic pyroinstruments', în Gheorghiu, D. (ed.) *Fire in archaeology*, pp. 83-95, British Archaeological Reports, International Series, no. 1089, Oxford: Archaeopress.
- (2003) 'Building a ceramic macro-object: The 2003 Vădastra Project experiments', *The Old Potter's Almanac* 11: 1-5.
- (2005a) 'A brief description of the Vădastra Project (2000-2002). Prehistoric archaeology and anthropological theory and education', *Reports of Prehistoric Research Projects* 6-7: 121-23.
- (2005b) 'The Controlled fragmentation of anthropomorphic figurines, Cucuteni, Piatra Neamț', în: Gh. Dumitroaia, J. Chapman, O Weller, C. Preoteasa, R. Munteanu, D. Nicola și D. Monah (ed.) *Cucuteni. 120 ans de recherches. Le temps du bilan/ 120 Years of Research. Time to Sum Up*, pp. 137-44, Piatra-Neamț: Ed. Constantin Matasă.
- (2008a) 'The building of a Chalcolithic dwelling for a pyroexperiment', *Journal of Experimental Pyrotechnologies* 1: 44-6.
- (2008b) 'Cultural landscape in the lower Danube area. Experimenting tell settlement', *Documenta Praehistorica* XXXV: 167-78.
- (2009) 'Built to be burnt: the building and combustion of Chalcolithic dwellings in the lower Danube and the Eastern Carpathian areas', în Nikolova, L., Merlini, M. și Comșa, A. (ed.) *Circumpontica in prehistory: Western Eurasian Studies. In Memory of Eugen Comșa*, pp. 55-68, British Archaeological Reports, International Series, no.10144, Oxford: Archaeopress.
- (2010) 'Ritual Technology: An Experimental Approach to Cucuteni-Tripolye Chalcolithic Figurines', în Gheorghiu, D. și Cyphers, A. (ed.) *Anthropomorphic and Zoomorphic Miniature Figures in Eurasia, Africa and Meso-America Morphology, materiality, technology, function and context*, pp. 61-72, British Archaeological Report, International Series, no.2138, Oxford: Archaeopress.
- Gheorghiu, D. și Skeates, R (2008) *Prehistoric stamps: theory and experiments*, București: Ed. Universității din București.
- László, A. și Cotiugă, V. (2008) 'On the Chalcolithic House-Building. Archaeological Observations and Some Experimental Archaeological Data', *Studia Antiqua et Archaeologica* XXI: 147-70.
- Lazăr, C., Ignat, T., Stan, S., Moldoveanu, K. și Rădulescu, F. (2012) 'Beyond the archaeological imagination. Observations about Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI architecture based on a study of experimental archaeology', *Mediterranean Archaeology and Archaeometry* 12(2): 55-79.

- Mathieu, J.R. (2002) 'Introduction', în Mathieu, J.R. (ed.) *Experimental Archaeology. Replicating Past Objects, Behaviours, and Processes*, pp. 1-11, British Archaeological Reports, International Series, no. 1035, Oxford: Archaeopress.
- Mazăre, P., Lipot, Ș. și Cădan, A. (2012) 'Experimental study on the use of perishable fibre structures in Neolithic and Eneolithic pottery', în Cotiugă, V. și Caliniuc, Ș. (ed.) *Interdisciplinarity Research in Archaeology. Proceedings of the First Arheoinvest Congress, 10-11 June 2011, Iași, Romania*, pp. 159-68, British Archaeological Reports, International Series, no. 2433, Oxford: Archaeopress.
- Mărgărit, M., Radu, V și Popovici, D.N. (2014) 'From operculum to bead: Production of pearls from opercular bones of *Cyprinus carpio* in the Romanian Eneolithic', *Environmental Archaeology*, Published online, DOI 0.1179/1749631414Y.0000000019, [accesat 19.05.2015].
- Mihai, F. și Provenzano, N. (2014) 'Experimental processing of the red deer metapodial points/ Confecționarea experimentală a vârfurilor pe metapod de cerb', în Mărgărit, M., Le Dosseur, G. și Averbough, A. (ed.) *An overview of the Exploitation of hard animal materials during the Neolithic and Chalcolithic/ O privire asupra exploatării materiilor dure animale de-a lungul Neoliticului și Calcoliticului*, pp. 201-20, Târgoviște: Ed. Cetatea de Scaun.
- Monah, D., Dumitroaia, Gh., Monah, F., Preoteasa, C., Munteanu, R. și Nicola, D. (2003) *Poduri-Dealul Ghindaru. O Troie în Subcarpații Moldovei*, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, XIII, Piatra-Neamț: Ed. Constantin Matasă.
- Monah, D., Cotiugă, V. și Cotoi, O. (2004) 'Construcții experimentale pentru culturile Precucuteni și Cucuteni', *Arheologia Moldovei* XXVII: 41-60.
- Popovici, D. (2000) 'Note pentru o viitoare și necesară istoriografie a arheologiei românești (I)', *Buletinul Muzeului 'Teohari Antonescu'* 5-6 (1999-2000): 17-22.
- Reynolds, P.J. (1999) 'The Nature of Experiment in Archaeology', în Harding, A.F. (ed.) *Experiment and Design: Archaeological Studies in Honour of John Coles*, pp.156-62, Oxford: Oxbow.
- Sima, D.R. (2013) 'Artefacte dacice în epoca Latène târzie. Arheologie experimentală', teză de doctorat, Universitatea Bolyai, Facultatea de Istorie și Filosofie, Departamentul de Arheologie, Cluj-Napoca: mss.
- Shea, J.J., Brown, K.S. și Davis, Z.J. (2002) 'Controlled Experiments with Middle Paleolithic Spear Points: Levallois Points'. în Mathieu, J.R. (ed.) *Experimental Archaeology. Replicating Past Objects, Behaviours, and Processes*, pp. 55-72, British Archaeological Reports, International Series, no. 1035, Oxford: Archaeopress.
- Tencariu, F.A. (2004) 'Experiments on pottery manufacture', *EuroREA* 1: 85-92.
- (2006) 'Considerații privind tehnologiile neolitice și eneolitice de ardere a ceramicii', *Opțiuni Istoriografice* VII: 8-25.
- (2011) 'Some Thoughts Concerning the Pottery Pyrotechnology in Neolithic and Chalcolithic', în Bolohan N., Mățău F. și Tencariu F.A. (ed.) *Signa Praehistorica. Studia in honorem magistri Attila László septuagesimo anno*, pp. 119-40, Iași: Ed. Universității 'Al. I. Cuza'.
- (2012) 'Ceramic ethnoarchaeology: concepts, possibilities, limits', în Cotiugă, V. și Caliniuc, Ș. (ed.) *Interdisciplinarity Research in Archaeology. Proceedings of the First Arheoinvest Congress, 10-11 June 2011, Iași, Romania*, pp. 133-38, British Archaeological Reports, International Series, no. 2433, Oxford: Archaeopress.
- Tencariu, F.A. și Robu, I. (2004) 'Experimente privind ceramica neolitică', *Carpica* XXXIII: 53- 64.
- Tencariu, F.A., Alexianu, M., Cotiugă, V., Vasilache, V. și Sandu, I. (2015) 'Briquetage and salt cakes: an experimental approach of a prehistoric technique', *Journal of Archaeological Science* 59: 118-31.
- Vijulie, I., Matei, E., Tîrlă, L., Manea, G. și Zorzoliu, T. (2014) 'The Role of Archaeological Landscape Restoration in Building the Local Tourism Image: the Gumelnița Archaeo - Park (Drăgănești - Olt, Romania)', *GeoJournal of Tourism and Geosites* 1 (13): 52-65.